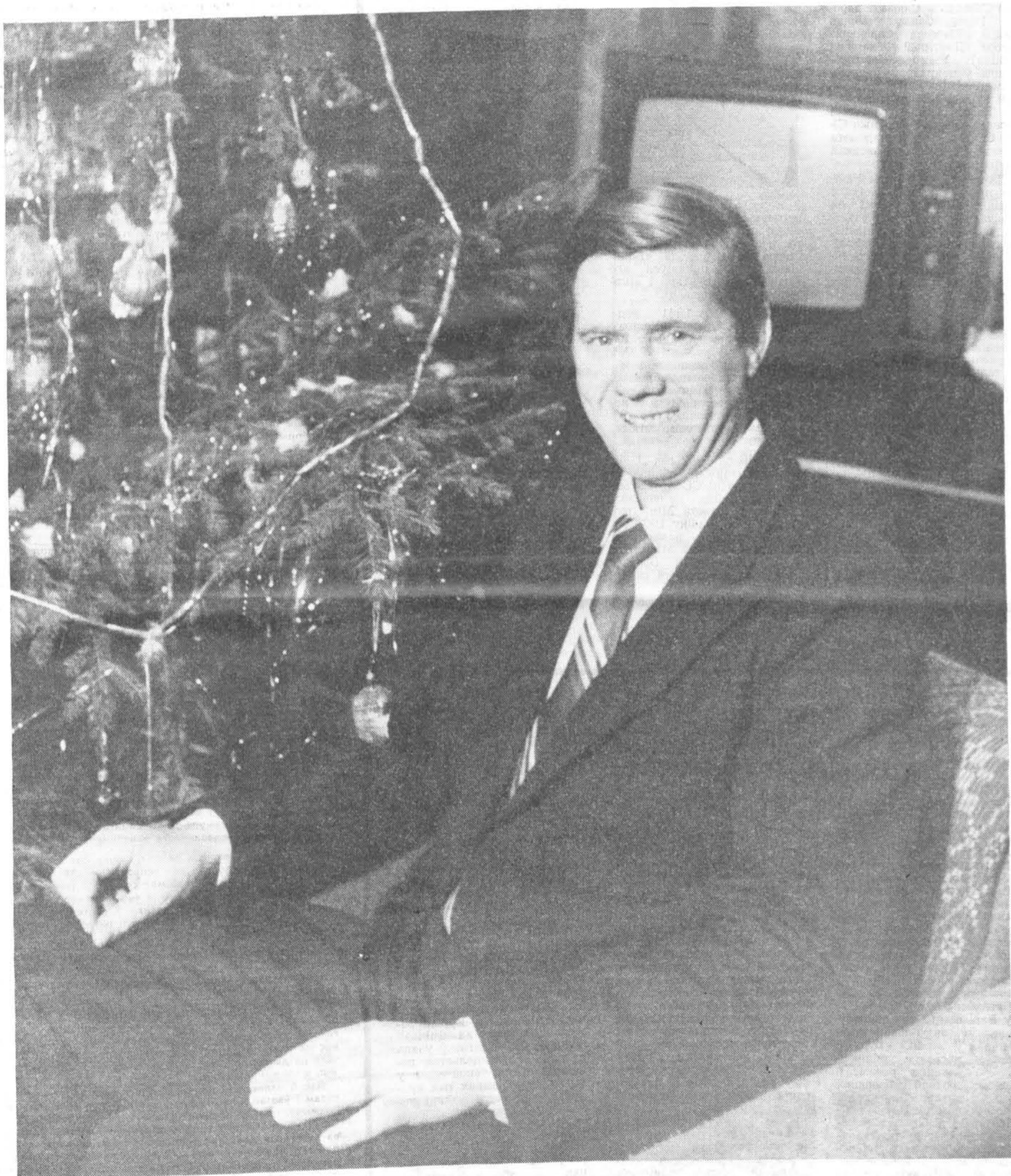

Голас Радзілы

№ 52 (1882)
27 снежня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Адлічвае апошнія дні стары год. У жыцці нашай краіны, у жыцці кожнага савецкага чалавека ён пакінуў свой адметны след. Памятным быў 1984 год і для рабочага з беларускага горада Гомеля Уладзіміра ГРАМЫКІ, якога вы бачыце на гэтым здымку. Сёлета ён стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР. Рабочы ўдастоены яе за выдатныя дасягненні ў працы, вялікі асабісты ўклад у стварэнне сучасных машын і прыбораў. [Гутарка з Уладзімірам Грамыкам «Рабочы-лаўрэат» змешчана на 2-й стар.].

Фота С. КРЫЦКАГА.

МАРШАЛ САВЕЦКАГА САЮЗА Дзмітрый Фёдаравіч УСЦІНАЎ

20 снежня 1984 года на 77-м годзе жыцця, пасля цяжкай хваробы памёр член Палітбюро ЦК КПСС, міністр абароны СССР, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Савецкага Саюза, двойчы Герой Сацыялістычнай працы, Маршал Савецкага Саюза Дзмітрый Фёдаравіч Усцінаў. У яго асобе, гаворыцца ў некралогу, падлісаны кіраўнікамі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, Камуністычнай партыі і савецкі народ, Узброеныя Сілы СССР страцілі вядомага дзеяча КПСС і Савецкай дзяржавы.

Дзмітрый Фёдаравіч Усцінаў пражыў яркае, слаўнае жыццё. Па волі партыі ён узначальваў адказныя ўчасткі дзяржаўнага будаўніцтва, народнай гаспадаркі, займаў высокія пасады ў цэнтральных органах партыі і дзяржавы, быў адным з буйных арганізатараў абароннай прамысловасці і кіраўніком Узброеных Сіл СССР. З яго імем звязана забеспячэнне Савецкай Арміі і Флоту ўзбраеннем і баявой тэхнікай у гады Вялікай Айчыннай вайны. Ён унёс значны ўклад у стварэнне ракетнай тэхнікі і ў асваенне космасу.

Д. Ф. Усцінаў нарадзіўся ў 1908 годзе ў г. Куйбышаве ў сям'і рабочага. У 1922 годзе ўступіў добраахвотнікам у Чырвоную Армію. Пасля службы ў арміі закончыў прафесійнальна-тэхнічную школу, працаваў слесарам, машыністам-дзізелістам у гарадах Балахна і Іванава. У 1927 годзе стаў членам Камуністычнай партыі.

Пасля заканчэння ў 1934 годзе Ленінградскага ваенна-механічнага інстытута Д. Ф. Усцінаў працаваў інжынерам у навукова-даследчым інстытуце, з 1937 года — інжы-

нерам-канструкторам, намеснікам галоўнага канструктара, а затым дырэктарам ленінградскага завода «Бальшавік». Тут праявіўся яго талент канструктара і арганізатара вытворчасці.

У чэрвені 1941 года Дзмітрый Фёдаравіч Усцінаў быў назначан народным камісарам узбраення СССР. Узначаліўшы асваенне і масавую вытворчасць зброі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, ён многае зрабіў для перамогі над гітлераўскім фашызмам і японскім мілітарызмам.

З 1946 па 1957 год Д. Ф. Усцінаў — міністр абароннай прамысловасці СССР. Затым ён назначаецца намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР, а ў сакавіку 1963 года — першым намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР і старшынёй Вышэйшага савета народнай гаспадаркі СССР. У 1965 годзе Д. Ф. Усцінаў быў выбран сакратаром ЦК КПСС.

У красавіку 1976 года Д. Ф. Усцінаў быў назначан

міністрам абароны СССР. На гэтай пасадзе Маршал Савецкага Саюза Д. Ф. Усцінаў цвёрда і няўхільна праводзіў у жыццё палітыку партыі па забеспячэнню абараназольнасці Савецкай дзяржавы.

Узначальваючы Міністэрства абароны СССР, ён вёў вялікую грамадска-палітычную работу, быў цесна звязан з працоўнымі і воінскімі калектывамі, партыйнымі арганізацыямі. Яму былі ўласцівы пачуццё новага, творчы падыход да справы, умненне арганізаваць людзей на вырашэнне вялікіх і адказных задач, што ярка праявілася ў яго дзейнасці па ўмацаванню абароннай магутнасці нашай Радзімы. Высокая прынцыповасць, адданасць справе партыі, скромнасць і душэўная чуласць здабылі яму любоў і глыбокую павагу савецкіх людзей. Ён быў для іх прыкладам самаадданага служэння Радзіме, вернасці камуністычным ідэалам.

Вялікія заслугі Дзмітрыя Фёдаравіча Усцінава высока ацэнены партыяй і дзяржавай. Ён быў удастоен звання Героя Савецкага Саюза і двойчы — Героя Сацыялістычнай Працы, узнагароджан адзнакамі ордэнаў Леніна, ордэнам Суворава I ступені, Кутузава I ступені, медалямі Савецкага Саюза, а таксама высокімі ўзнагародамі многіх дзяржаў. Ён быў лаўрэатам Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР.

Воіны Узброеных Сіл СССР, усе савецкія людзі назаўсёды захавваюць у сваёй памяці светлы вобраз камуніста-ленінца, палымнага патрыёта і інтэрнацыяналіста, выдатнага военачальніка Дзмітрыя Фёдаравіча Усцінава.

Адказ таварыша К. У. Чарненкі

на пісьмо прафсаюзага дзеяча ФРГ Ю. Лельбаха

У пісьме вядомага прафсаюзнага дзеяча ФРГ Ю. Лельбаха на імя К. У. Чарненкі выказваецца глыбокая занепакоенасць наяўнасцю на захаднегерманскай тэрыторыі многіх тысяч тон амерыканскіх атрутных рэчываў і магчымасцю ўзнікнення хімічнай вайны ў Еўропе. Ю. Лельбах звярнуўся з просьбай аб падтрымцы Савецкім Саюзам ідэй стварэння ў Еўропе зоны, свабоднай ад хімічнай зброі.

Паважаны пан Лельбах, у Вашым пісьме закранута вельмі актуальная тема. Хімічная зброя, будучы сродкам масавага знішчэння, з'яўляецца разам з ядзернай грознай небяспекай для чалавецтва. Зразумела, што шырокія слаі насельніцтва ФРГ глыбока занепакоены наяўнасцю на захаднегерманскай тэрыторыі вялікіх запасаў амерыканскай хімічнай зброі, якія, мяркуючы па ўсім, прадугледжваецца нарошчваць і далей за кошт асабліва небяспечных бінарных боепрыпасаў.

Гэта занепакоенасць, якая выразна прагучала і ў Вашым пісьме, тым больш зразумелая, што са снежня мінулага года становішча Федэратыўнай Рэспублікі стала па-свойму «унікальным» у Заходняй Еўропе. Толькі на яе тэрыторыі аказаліся скан-

цэнтраванымі амерыканскія балістычныя ракеты «Першынг-2» і амерыканская хімічная зброя. Небяспечныя вынікі, якія зыходзяць з такога становішча для самой ФРГ і яе суседзяў, зусім відавочныя.

Вам, напэўна, вядома, што Савецкі Саюз даўно прапануе паставіць хімічную зброю па-за законам, выключыць яе з арсеналаў дзяржаў. Гэту праблему мы гатовы вырашаць як на глабальнай аснове, так і па частках. У якасці аднаго з першачарговых крокаў СССР і іншыя сацыялістычныя краіны прапанавалі ў студзені 1984 г. дагаварыцца аб вызваленні Еўропы ад усіх відаў хімічнай зброі. Дагаворанасць аб гэтым, бяспрэчна, садзейнічала б паскарэнню заключэння канвенцыі аб забароне хімічнай зброі ў агульнасусветным маштабе, што было і застаецца канчатковай мэтай дзяржаў-удзельніц Варшаўскага Дагавора.

Яны гатовы ў любы момант правесці абмен думкамі з краінамі НАТО і іншымі зацікаўленымі еўрапейскімі дзяржавамі па пытанню аб вызваленні Еўропы ад хімічнай зброі.

Аднак краіны НАТО, уключаючы ФРГ, перашкаджаючы поўнай забароне хіміч-

най зброі, адмаўляюцца нават абмяркоўваць і прапановы, якія датычаць еўрапейскага кантынента.

У гэтых умовах асаблівае значэнне набывае актыўная пазіцыя ўсіх прыхільнікаў хутчэйшай забароны хімічнай зброі. Наш агульны абавязак — не шкадаваць намаганняў для збаўлення зямлі ад гэтай варварскай зброі.

Што датычыць Савецкага Саюза, то ён будзе і ў далейшым рабіць усё, што ад яго залежыць, каб садзейнічаць стварэнню ў Еўропе зоны, свабоднай ад хімічнай зброі, і быў бы гатоў узяць на сябе абавязацельства павяжаць статус такой зоны, у тым ліку ў рамках тых крокаў, якія маглі б быць узгоднены паміж зацікаўленымі бакамі і рэальна вялі б да ўказанай мэты. Зусім зразумела, што статус такой зоны можа быць надзейна гарантаван толькі ў тым выпадку, калі такія абавязацельствы будуць узяты на сябе таксама Злучанымі Штатамі і іншымі дзяржавамі, якія маюць узброеныя сілы на тэрыторыі зоны.

Жадаю Вам, пан Лельбах, поспехаў у Вашай высакароднай дзейнасці ў імя ўмацавання міру і еўрапейскай бяспекі.

З павагай К. ЧАРНЕНКА.

У. ГРАМЫКА: «ЛІЧУ СВОЙ ЛЁС

ЗВЫЧАЙНЫМ ДЛЯ ЛЮДЗЕЙ МАЙГО ПАКАЛЕННЯ»

РАБОЧЫ- ЛАЎРЭАТ

Імя новага, «свайго» лаўрэата хутка абляцела цэці. Праз паўгадзіны пасля паведамлення Беларускага радыё пра Уладзіміра Грамыку гаварылі ўжо ўсе на прадпрыемстве. На Гомельскім заводзе вымяральных прыбораў яго ведаюць як майстра з вялікай літарой. Ён працуе рэгуліроўшчыкам радыёапаратуры на адным з самых важных участкаў — у зборачным цэху, дзе камплектуецца сучасныя электронныя прыборы. (Дарэчы будзе сказаць, што прадукцыю гомельскага завода купляюць больш чым трыццаць краін свету). Уладзімір Мікалаевіч працуе з ювелірай дакладнасцю, якая ў нечым блізка да хірургіі. Яму, як правіла, дастаюцца самыя складаныя заданні. І Грамыку гэта падабаецца. Іншая работа, магчыма, была б для яго сумнаватай.

...З Уладзімірам Грамыкам мы сустрэліся ў яго дома напярэдадні Новага года. Прыгожа ўбраная ўлка, развешаная па пакоях гірлянда нагадвалі, што 1985-ты чакаць засталася нядоўга. Таму і гутарка наша мела ў нечым навагодні характар.

— Уладзімір Мікалаевіч, якія пачуцці вы зведалі, калі стала вядома, што вам разам з многімі іншымі перадавымі рабочымі краіны прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР за 1984 год?

— Зразумела, такая навіна ўзрадавала. І трохі збянтэжыла. «А чаму менавіта мне? — адразу ўзнікла пытанне. — Чым я заслужыў, каб адзначаць маю працу такой высокай і ганаровай прэміяй?..» Яно і сапраўды: я нічога звышнатуральнага не зрабіў, папросту стараўся і стараюся сумленна выконваць тое, што мне даручаюць. Таму прэмія мая — агульны здабытак, гэта адзнака работы ўсяго нашага калектыву.

— Вы прыйшлі ў гэты калектыў дзевяць гадоў назад. Што прымусяла вас пакінуць папярэдняе месца працы?

— Дагэтуль я працаваў тэхнікам на Гомельскім абласным радыётэлецэнтры. Работа падабалася. Але наступна пачаў адчуваць нейкую незадаволенасць і сабой, і працай. Часам мне нават здавалася, што займаюся не зусім сур'ёзнай справай, што здольны на большае, чым толькі наладжваць нескладаную апаратуру, якой тады быў абсталеваны наш радыётэлецэнтр.

Вось з такім настроем ён і прыйшоў на завод вымяральных прыбораў. Тут ужо тады выраблялася складаная тэхніка (зразумела, не раўня сённяшняй). Яму быў прысвоены трэці кваліфікацыйны разрад. За паўгода дайшоў да пятага — з настаўнікам пашанцавала. Вучыў яго вядомы майстар Пётр Дземчанка, Герой Сацыялістычнай Працы.

— Зараз у вас, відаць, ужо няма і сваіх вучняў?

— Не без гэтага. Да нас моладзі прыходзіць многа. Напрыклад, зараз у нашай брыгадзе амаль усе маладыя. Таму кожны стаў рабочы лічыць сваім абавязкам вучыць маладзейшых калег. Адносіны паміж людзьмі ў нас сяброўскія, надзейныя. І працуем, і адпачываем разам: па заяўцы прафсаюза адміністрацыя выдзяляе ў выхадны дзень аўтобус — едзем па грыбы ці на рыбалку ўсім участкам. Сябруем сем'ямі. Свой калектыў я люблю і не прамяняў бы яго ні на які іншы.

— Вы лічыце, што знайшлі сваё месца ў жыцці?

— Думаю, сярод людзей майго веку (а ў наступным годзе мне будзе сорок) цяжка знайсці чалавека, які сказаў бы, што так і не знайшоў яшчэ свайго месца ў жыцці. Я таму так кажу, бо лічу свой лёс звычайным для людзей нашага пасляваеннага пакалення.

Але не буду гаварыць за ўсіх, скажу пра сябе. Нехта заўважыў, што галоўнае для чалавека — справа і дзеці. У мяне ёсць і дзеці, і любімая справа. Я ганаруся сваёй работай і лічу, што менавіта яна падыме мяне ў вах іншых, у маіх уласных вахах. Я пастаянна адчуваю што патрэбны людзям і што людзі патрэбны мне. Гэта важна для кожнага чалавека.

— Уладзімір Мікалаевіч, стаўшы лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР, вы не трапілі тым самым у нейкае прывілеяванае становішча ў параўнанні з іншымі рабочымі?

— Пра якія прывілеі можа ісці гаворка! У мяне ранейшая работа, тыя ж абавязкі, тыя ж адносіны з калегамі. А што тычыцца матэрыяльных даброт, дык ім і ў нас на заводзе аднолькава карыстаюцца ўсе: ад рабочага да дырэктара. Усё залежыць ад таго, як ты працуеш, а не кім працуеш.

Дзе б чалавек ні працаваў, ён усюды акружаны клопатам і ўвагай. Сваімі сіламі завод будзе многа жылля. Грамыку, праўда, кватэра не патрэбна — мае ўласны дом. Сем'і ж многіх яго сяброў атрымалі ад прадпрыемства выдатныя двух-, трох-, чатырохпакаёвыя кватэры. Патрэбны дзіцячы сад, яслі — калі ласка. Піянерскія лагеры, дачы, прафілакторыі, бясплатныя пуцёўкі ў санаторыі, дамы адпачынку — на ўсе гэтыя і іншыя даброты работнікі прадпрыемства маюць роўныя правы.

— Напярэдадні Новага года прынята не толькі ўспамінаць праўда, але і глядзець уперад, у дзень заўтрашні. Што вы чакаеце ад яго?

— Перш за ўсё і больш за ўсё міру. Трывалага і вечнага міру ва ўсім свеце.

— А што вы пажадаеце ў навагодняе свята нашым сацыялістам, якія жывуць за мяжой?

— Не губляць духоўную сувязь з роднай зямлёй, быць вернымі ёй. І вядома — шчасця. Хай шанцуе ў жыцці ім і іх сем'ям! Няхай усе дні новага года будуць для іх радаснымі.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

ДЗВЕСЦЕ ТЫСЯЧ КВАТЭР ДЛЯ МІНЧАН

ГАРАДЫ Ў ГОРАДЗЕ

Знамянальная падзея адбылася сёлета ў біяграфіі Мінскага вытворчага аб'яднання індустрыяльнага домабудавання імя 50-годдзя СССР. Прадпрыемствам здадзены дзесяцімільёны квадратных метр жылля. З гэтай нагоды з генеральным дырэктарам аб'яднання Мікалаем ЯНО-ВІЧАМ сустраўся наш карэспандэнт В. СЦЯПАНАЎ.

— Мікалай Пятровіч, нашым чытачам цікава было б даведацца, у якім раёне горада знаходзіцца гэты «юбіляр». Які ішчаслівыч-наваасёл атрымаў кватэру ў ім? Нарэшце, чым адметны юбілейны метр жылля?

— Напярэдадні Новага года завершана будаўніцтва 12-павярховага жылога дома па вуліцы Заслаўскай. Так што ўжо ёсць той ішчаслівыч-наваасёл. Хто ён? На гэтае пытанне ніхто з нас, будаўнікоў, канкрэтна не адкажа. У новым доме цяпер жывуць і рабочыя, і служачыя... Няхай кожны з атрымаўшых тут кватэру лічыць, што менавіта на яго плошчы — «юбіляр». На самай жа справе гэты метр мы нічым не выдзелілі: ні фарбай, ні якім-небудзь адметным кляймо.

— Ваша аб'яднанне было створана ў 1976 годзе. Такі кароткі тэрмін, і вось ужо — дзесяць мільёнаў квадратных метраў! Значная лічба. А калі перавесці яе ў колькасць кватэр?

— Тут трэба зрабіць агарворку: наша прадпрыемства ўзнікла, як кажуць, не на голым месцы. Адбылося аб'яднанне двух сталічных домабудуўнічых камбінатаў. Прамысловую базу для нас склалі тры заводы буйнапанельнага домабудавання. Прадпрыемствы мелі вялікі вопыт арганізацыі працы, магутную тэхніку. Аб'яднанне ж іх у адно цэлае дапамагло ра-

шыць больш складаныя, можна сказаць, глабальныя задачы. Галоўная з іх — будаўніцтва не асобных дамоў, а цэлых мікрараёнаў у комплексе. Тут і жылля дамы, і школы, і дзіцячыя сады, і будынкі сацыяльна-бытавога прызначэння. Так што вопыт нашых прадпрыемстваў адыграў галоўную ролю ў тым, што за такі кароткі тэрмін нам удалося (калі перавесці на кватэры плошчай па 50 квадратных метраў кожная) пабудаваць 200 тысяч кватэр.

— Гэта ж цэлы горад!
— Атрымліваецца, што так. Наша аб'яднанне ўзвяло і Запад, і Серабранку, і Зялёны Луг... Кожны мікрараён можна параўнаць па колькасці жыхароў з вялікім раённым цэнтрам. А калі заглянуць у недалёкае заўтра? Хутка завершыцца будаўніцтва мікрараёна Запад, дзе будзе жыць 500 тысяч чалавек. Уяўляеце? Адзін мікрараён большы за іншы абласны цэнтр.

— Замежныя госці, госці з саюзных рэспублік з захапленнем адзначаюць, што ў Мінску лёгка арыентавацца. Кожны мікрараён не падобны адзін на аднаго, вельмі прыгожы.

— Прыемна чуць такое. І сапраўды, мікрараёны ў нас нельга зблытаць. Тут і колер дамоў, і іх архітэктура, і рэльеф мясцовасці — усё накіравае.

— У гэтым, у асноўным, заслуга спецыялістаў інстытута «Мінскпраект»?

— Іх заслуга вялікая. Але мы былі б кепскімі будаўніцамі, каб не ўносілі ў чарцяжы і праекты свае прапановы. Каму першаму зробіць заўвагу наваасёл, калі што не так? Не архітэктару, а будаўніку. Пры абмеркаванні забудовы мікрараёна праекціроўшчыкі абавязкова ўлічваюць нашы прапановы. Так, напрыклад, было пры ўзвядзенні мікрараёнаў Паўднё-

вы Запад, Зялёны Луг-7 і іншых. Па нашай прапанове змянялася канструкцыя балконаў, планіроўка пакояў у кватэрах... Не выпадкова, за будаўніцтва мікрараёна Усход нам была прысуджана прэмія Савета Міністраў СССР. А лепшыя працаўнікі адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі: брыгадзір электрамонтажнікаў Станіслаў Акуліч атрымаў званне Героя Сацыялістычнай Працы, брыгадзір маляроў Ала Вішнеўская — ордэн «Знак Пашаны»...

— Вы ўжо казалі, што ў 1985 годзе ваша аб'яднанне будзе працаваць на будаўніцтве мікрараёна Запад. А дзе яшчэ?

— Напэўна, вы звярталі ўвагу на будынкі, якія цяпер аказаліся ў цэнтры горада — па вуліцах Горкага, Сурганава і іншых. Нязвыкла бачыць у наш час такія дамы: адна-, двухпавярховыя. Будынкі падобныя адзін да аднаго. З'явіліся яны адразу пасля вайны. Ці ж да прыгажосці нам было тады! Патрэбна было ў першую чаргу жыллё, шмат жылля.

Дамы без выгод цяпер нікому не патрэбны. На месцы іх наша аб'яднанне ўзвядзе цэлыя сучасныя ансамблі, якія спадабаюцца жыхарам не менш, чым вышэйпералічаных мікрараёнаў. У 1985 годзе ў цэнтры Мінска мы і будзем у асноўным працаваць.

— Спадзяёмся, што аб гэтых будоўлях вы нашым чытачам яшчэ раскажаце на старонках «Голасу Радзімы». У заключэнне пажадаю вам і ўсім работнікам аб'яднання вялікіх поспехаў у працы, усяго найлепшага ў новым годзе.

— Дзякуй.
НА ЗДЫМКУ: група будаўнікоў аб'яднання, якая прымала ўдзел ва ўзвядзенні юбілейнага дома.

Фота Г. СЯМЁНАВА.

СТО ПЯТЫ НОВЫ ГОД

СЦЕПАНІДЫ КРЫВАРОТ

ДУША ВЕСЯЛІЦА — ТВАР КВІТНЕЕ

Здароўя і доўгіх гадоў жыцця! Ці ёсць лепшае пажаданне пад Новы год?!

...Сцепаніда Крыварот сустракае ўжо свой сто пяты Новы год. Першы быў (цяжка ўявіць!) у 1880 годзе, у маленькай, з пяток хатак вёсачы Краснае Бярэзінскага раёна. Першы працоўны дзень пачаўся ў яе дзевяноста пяць год назад. Работа на панскім двары была нялёгкай для дачкі малазямельнага селяніна. Нялёгкім было жыццё — чацвёрта адзін пад адным у хаце, акрамя яе. У дванаццаць год выткала першы ручнік. Кросны сталі ёй верным спадарожнікам у жыцці.

Не адно пакаленне гадала: сваіх чацвёрта, унукі, праўнукаў больш за дваццаць. На старасці пераехала да дачкі ў Крупкі. Нягледзячы на ўзрост, яшчэ многае з ахвотаю робіць. Да нядаўняга часу глядзела карову і парсючку, капала бульбу, збірала ягады і грыбы. Цяпер больш за кроснамі.

Бабка Сцепаніда — чалавек жыццярадасны, аптымістычны, казалі мне ў Крупках. Любіць яе за вясёлы нораў, жартаўлівы характар. Пры сустрэчы я захацеў яе сфатаграфавать. Яна не адмовілася: трэба дык трэба. І вось яна перад вамі, на фотаздымку. Калі паказваў гэты здымак знаёмым, 80—85 год давалі, не болей, памыляліся. Што ж, сэрца вяселіца — твар квітнее.

Перажыла бабка Сцепаніда нямала. Яе доўгае жыццё саткана з гора і радасці, з вялікіх і малых спраў. Успамінаць нялёгка, няпроста. Можна таму ў сумныя хвіліны яна садзіцца за кросны, перабірае ніты, быццам адганяе невясёлыя думы. Другі раз унукі і праўнукі зьяруцца — поўная хата, расказчы ды расказчы пра былое-мінулае, як жылі, што рабілі. Бабуля спачатку быццам адмахваецца: маўляў, не дурыце галавы, а сама думае: яно і добра, што цікавацца даўнейшым, трэба расказаць. Прышчурчыць хітравата вока, так і быць, кажа, слухайце...

І што тут пачынаецца! Расказвае ім тое, чаго не раскажуць сваім унукам іншыя сучасныя дзядулі і бабулі. Пацяшае прыгаворкамі, складзенымі за царом-Гарохам, захапляе салодка-трывоннымі гісторыямі пра жыццё-быццё — песню даўніны спявае.

...Мы доўга гарталі старонкі жыцця Сцепаніды Федараўны. Сядзелі ў цёплым, упрыгожаным вышываннем пакоі. Тут жа дачка Надзея Сямёнаўна, унукі, праўнукі. 105-гадовая бабуля ўспамінае:

— А дзевяцьсот пяты год памятаецца мне паўстаннем у

Крупках. Туды мы часта хадзілі. На золку выйдзеш, а каля поўдня ўжо там. Так яно было і ў той раз, выправілася ў дарогу. Бацька наказваў: тое купіць, тое прадаць, братам і сёстрам паклон. Ты ў нас, кажа, Сцепаніда, на нагу хуткая, з пустымі рукамі не вяртаешся. А мне тое і трэба: любіла хадзіць і глядзець. Іду, значыцца. Дарога не дарога — усе 35 вёрст. Думкі на вуме, песні на языку. Так і дайшла. А ля Круп людзі, што насустрач, кажуць: не хадзі, маўляў, у Крупы, там забастоўка, страляюць. Я, па праўдзе, забаялася, але ўсё ж пайшла — цікава. Па мястэчку ўланы раз'язджаюць, не збірацца, крычаць, гуртам не хадзіць. Вечарам дзядзька вярнуўся дадому,

расказаў, што рабочыя на запалкавай фабрыцы і лесапільнай заводзе паўсталі, лепшых умоў патрабуюць, губернатар жандараў прыслаў.

У гістарычным семнаццатым таксама хадзіла, у Мінск. Аднавяскоўцы пасылалі. Вярнулася з радаснай навіною: бальшавікі ўзялі ўладу.

У час калектывізацыі была ў першых радах, радалася новаму ўкладу. Як і ўсе, награвалася, нагаладалася ў ваеннае ліхалецце.

...За кроснамі яна як быццам ажывае. Назіраць за яе работаю — адно задавальненне: такі спрыт і ўвішнасць, такая лёгкасць і прыгажосць у рухах — акурат маладзіца чырвоная. З хітрынкаю ў вачах гаворыць: «Каб не ткала, даўно б памерла».

Падумалася тады: якая моц душы, якая прага жыцця, якое жаданне прыносіць карысць.

Здароўя і доўгіх гадоў жыцця, вам, бабка Сцепаніда!

Анатоль КЛЯШЧУК.

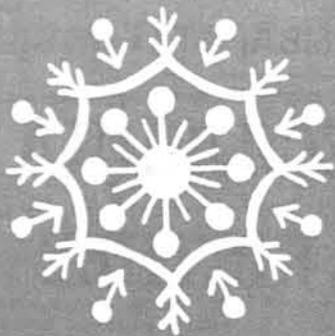
Цяжка пераацаніць ролю электраэнергіі ў развіцці ўсіх галін народнай гаспадаркі. Яе жыватворная сіла пранізвае ўсе сферы жыццядзейнасці людзей — ад быту да складанейшых вытворчых працэсаў у прамысловасці, будаўніцтве, сельскай гаспадарцы. І не выпадкова, што з кожным годам у Беларусі, як і ва ўсёй краіне, нарошчваюцца энергетычныя магутнасці. Сёння магутнасць усіх электрастанцый рэспублікі перавышае шэсць мільёнаў кілават. У чацвёртым годзе пяцігодкі яны выпрацавалі больш за 34 мільярд кілават-гадзін электраэнергіі.

Беларуская энергасістэма — адна з буйнейшых, тэхнічна аснашчаных у Савецкім Саюзе. Яе аснову складаюць дзесяць электрастанцый. Самая магутнай сярод іх з'яўляецца Лукомльская Дзяржаўная раённая электрастанцыя (ДРЭС) імя 50-годдзя СССР. Яна выйшла і ў лік найбольш эканамічных аднатыпных электрастанцый краіны.

НА ЗДЫМКАХ: Лукомльская ДРЭС імя 50-годдзя СССР; старшы інжынер-праграміст А. СУХОЦКІ [злева] і старшы інжынер Г. КАРАЛЕЎ у вылічальным цэнтры ДРЭС знамяцца з эканамічнымі паказчыкамі работы станцыі.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

**ПАВАЖАНЫХ ЧЫТАЧОУ
«ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»,
СУАЙЧЫННИКАУ ЗА МЕЖАМІ
БАЦЬКАУШЧЫНЫ**

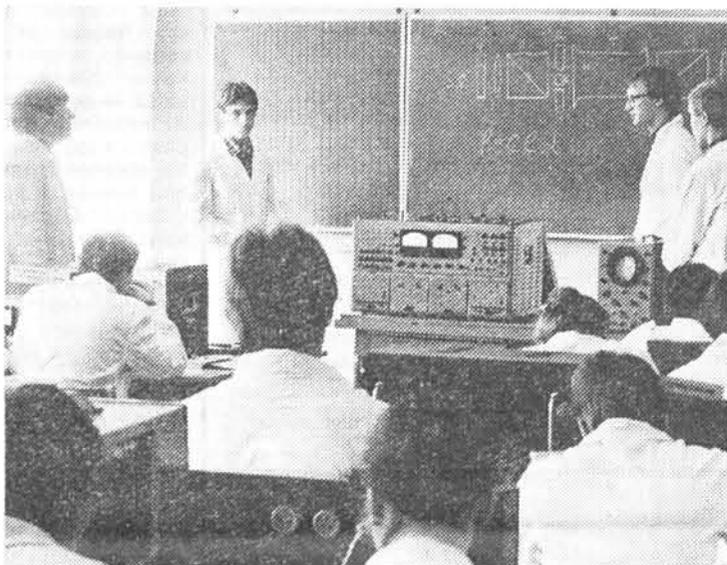
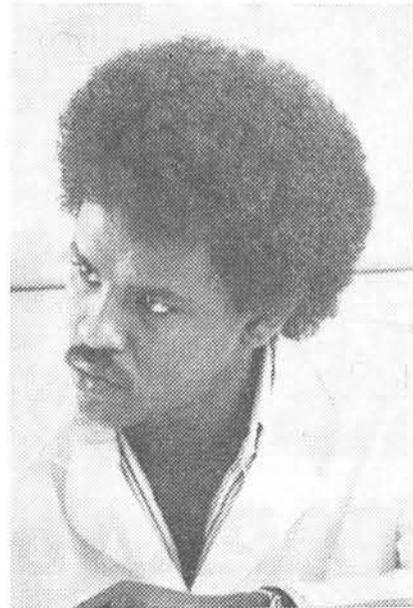
горача віншуем з Новым, 1985-м годам. Прыміце з далёкай у адлегласці, але блізкай заўсёды вашаму сэрцу Радзімы шчырыя пажаданні шчасця, здароўя, дабрабыту. Няхай ваш дом не абміне радасць, галоўнае, каб над ім заўжды было мірнае неба.

Хай жа будзе яшчэ больш цеснай ваша духоўная павязь з той зямлёй, адкуль родам вы ці вашы бацькі і дзяды-прадзеды.

Вы многа робіце для пашырэння праўды аб нашай краіне за мяжой, для падтрымання і памнажэння ў сваім асяроддзі беларускіх нацыянальных традыцый, культуры свайго народа, яго звычаяў. Жадаем у новым годзе патрыятычным арганізацыям нашых землякоў новых поспехаў ва ўсіх добрых справах, накіраваных на ўмацаванне міру на зямлі.

Беларускае таварыства
«Радзіма»
Рэдакцыя газеты
«Голас Радзімы»

ПІСЬМЫ З УСІХ КАНЦОЎ СВЕТУ

Пісьмы, тэлеграмы... Усё больш віншавальнай карэспандэнцыі прыходзіць у гэтыя дні ў Віцебскі дзяржаўны медыцынскі інстытут. Па паштовых штэмпелях можна вызначыць, якая шырокая яе геаграфія. Пішуць былыя выпускнікі з усіх куткоў Беларусі, з Масквы і Ленінграда, з многіх іншых гарадоў краіны. У канцы года інстытуту споўнілася 50 гадоў.

За паўвекавую гісторыю ў яго сценах падрыхтавана каля 12 тысяч урачоў і правізараў, 325 дактараў і кандыдатаў медыцынскіх навук. Сёння Віцебскі медыцынскі — адзін з буйнейшых беларускіх навучальных інстытутаў. Штогод на дзённае і вячэрняе аддзяленні лячэбнага і фармацэўтычнага факультэтаў прымаецца шэсцьсот юнакоў і дзяўчат. Разам з савецкай моладдзю вышэйшую адукацыю атрымліваюць тут сёння прадстаўнікі 38 краін Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі, Афрыкі, Азіі, Блізкага Усходу. Ім створаны ўсе ўмовы для плённай вучобы, навуковых заняткаў, культурнага адпачынку.

НА ЗДЫМКАХ: на лекцыі; студэнт трэцяга курса лячэбнага факультэта Цілахун ГЕТАХУН (Эфіопія); у першакурснікаў — заняткі па фізіцы.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

САВЕЦКІ ЧАЛАВЕК ЗА МЯЖОЙ

Спачатку гаспадыня сустрэла мяне не вельмі ветліва: «Ой, няма часу размаўляць. Трэба скаціну накарміць ды бегчы на ферму. Сёння возім буракі з поля». Потым усё ж палагоднела: «Ну што ж, заходзьце ў хату». І за ўвесь час, пакуль мы размаўлялі, Марыя Мехаціч ні разу не прысела. Пажылая, але вельмі рухавая жанчына, яна пастаянна была нечым занята. Спраў у яе сапраўды многа. У асабістай гаспадарцы карова, чатыры свінні, птушка. Усіх трэба дагледзець, накарміць. Ды яшчэ і на калгаснай ферме працуе.

— Навошта, вы ж ужо на пенсіі? — пацікавіўся я.

— Так, пенсію атрымліваю ўжо дзевяць гадоў. А на ферму сама папрасілася. Проста не магу без спраў, без людзей, — адказала Марыя Ільінічна. — Так я тлумачыла і там, калі была ў сястры ў Амерыцы. Але ж вы разумееце, а яны ніяк не маглі зразумець, што ў нас кожны чалавек, нават пенсіянер, пры жадаванні можа працаваць. Ім гэта дзіўна, бо ў ЗША столькі маладых людзей не могуць знайсці работу, а пра пажылых і гаварыць няма чаго.

Так непрыкметна мы падышлі да таго, з-за чаго я і прыехаў у вёску Шыкавічы Мядзельскага раёна да Марыі Мехаціч. Сёлета ў яе жыццё адбылася не абы-якая падзея: Марыя Ільінічна з'ездзіла ў ЗША ў гасці да сваёй сястры Ганны. Нялёгка было жанчыне адважыцца на такі пералёт Масква — Атава — Нью-Йорк — Мінеаполіс.

— Вельмі баялася, як, не ведаючы мовы, буду перасаджвацца ў розныя самалёты ў чужых краінах. Але хацелася паглядзець, як жыве сям'я ся-

стры, пабываць на вяселлі ў пляменніцы. Ну і выкруцілася, — смяецца Марыя Ільінічна. — Я проста брала ў рукі білет, дзе быў указаны маршрут, падыходзіла да людзей і паказвала. І яны, таксама без слоў, паказвалі мне, куды ісці. Так вось і далаяцела, а там ужо і сваякі сустрэлі.

— Як жа так здарылася, што вы тут, а сястра ў Амерыцы?

Хоць і цяжка даводзілася спачатку, але ўсё ж свая зямля. Потым жыццё наладзілася. Пабудавалі дом, выраслі дзеці, з кожным годам жывём лепш. Я ўвесь час працавала на свінаферме, заробкі раслі. Атрымлівала па трыста пяцьдзесят рублёў у месяц.

— А як сястра?

— Мне здаецца, што шчасця яна на чужыне не знайшла.

УМОВА ТОЛЬКІ АДНА

— Эх, вайна праклятая, — уздыхнула жанчына. — Колькі мы з-за яе перажылі. Усё было: і голад, і холад, колькі слёз праліта. Аднойчы фашысты акружылі вёску. Сагналі ўсіх людзей. Потым пачалі адбіраць моладзь. Пасадзілі нас на машыны і павезлі. Мы і не ведалі, што гэта дарога доўгая, у Германію. Амаль два гады жылі ў бараках за калючым дратам. Асабліва цяжка было дзецям, на іх проста балюча было глядзець. Нашаму сыну тады яшчэ і года не споўнілася, а карміць амаль не было чым. Потым нас вызвалілі, і мы ўсёй сям'ёй вярнуліся ў родную вёску. Ужо тут даведзіліся, што немцы вывезлі моладзь з многіх суседніх вёсак, сярод іх і сястру з мужам. Доўга нічога не ведалі пра іх. Але вось нарэшце прыйшло пісьмо. Сястра паведамляла, што яны вырашылі ехаць у Амерыку. Паддаліся на ўгаворы вярбоўшчыкаў. Ну а для нас з мужам Захарам нічога даражэй за Радзіму не было.

Сама бачыла, як яны жывуць. Дом аднапавярховы, драўляны. Няма ні садзіка, ні гарада. Ды і часу б у іх для гэтага не хапала. Вось, напрыклад, як сустрэлі мяне, вядома, было вельмі радасна. Да позняй ночы сядзелі, размаўлялі. А раніцай усе пайшлі на работу, і да самага вечара я была адна. Сястра працуе ў прыватнай майстэрні па вырабу шапак. Сядзіць за машынай з пяці раніцы да пяці вечара. Пляменніца служыць у банку. А муж не вяртаецца з работы да паўночы. Так і сядзела адна. Магла б памагчы па дому, але гаспадаркі ж ніякай няма. Вельмі сумавала. Так хацелася дадому, што, калі б не вяселле пляменніцы, і тыдня б не вытрымала. Але ўсё ж прабыла тры тыдні, а запрашэнне было на тры месяцы.

...Марыя Ільінічна прыгатавала корм жывёле, пайшла ў хлёў. Мне падумалася, што такому чалавеку, які працуе ўсё жыццё, сапраўды цяжка было прасядзець некалькі тыдняў без

справы, што для яе, як і для многіх людзей, жыццё, шчасце — у працы. І як добра, што права працаваць ніхто ў яе адабраць не можа.

— Ну вось, адна справа зроблена, — сказала, вярнуўшыся, Марыя Ільінічна і зноў пачала корпацца ля печы і раскаваць: — А потым было вяселле. З'ехалася многа народу, у асноўным выхадцы з на-

дзяцей. Мой сярэдні нарадзіўся глуханямым, відаць, з-за нашых пакут у вайну. Дык вось, з сямі гадоў мы паслалі яго ў інтэрнат у Ашмяны. З таго часу аб ім поўнацела клапацілася дзяржава. Апаналі, абувалі, кармілі, вучылі, далі прафесію. І ўсё бясплатна. Гэ-таму паверыць ніяк не маглі. Там у іх такое немагчыма. І яшчэ не паверылі, што цяпер ён жыве ў Мінску, працуе на трактарным заводзе, добра зарабляе, дзяржава дала яго сям'і кватэру. Ніяк не маглі зразумець, як гэта можна атрымаць кватэру бясплатна. Ча-ста даводзілася адказваць і яшчэ на адно пытанне. Вельмі іх усіх цікавіць, ці будзе вай-

— Што ж вы адказвалі?

— Што я магу адказаць, — паціснула плячыма Марыя Ільінічна. — Гэта ж не ад мяне залежыць. Нам, савецкім людзям, вайна не патрэбна, адказвала я, бо добра ведаем, што гэта такое. Мы хочам жыць з усімі ў дружбе, ездзіць адзін да аднаго ў гасці.

— Марыя Ільінічна, магчыма, вашы родныя ў хуткім часе прачытаюць нашу газету. Што б вы хацелі ім пажадаць у надыходзячым новым годзе?

— Калі я ад'язджала, усе яны гаварылі, што вельмі хочучы прыехаць у гасці да нас у Шыкавічы. Дык вось, я ад усёй душы жадаю, каб наступным летам яны змаглі пабы-ваць у нашым цудоўным Нарачанскім краі. Думаю, гэта жадаанне ажыццявімае. Грошы яны ўжо даўно збіраюць. Трэ-ба толькі адна ўмова — мір на зямлі. Таму я і хачу пажа-даць ім, усім людзям міру і шчасця!

Рыгор ФАМЕНКА.

VEGA BLAZES THE TRAIL

Since 1982 Soviet scientists along with colleagues from the socialist countries, as well as from Austria, France and West Germany, have been working on the Vega project.

This word is composed of the first letters of the two Russian words for Venus (on which the space station will deliver a landing module en route) and Halley's comet — Venera and Galley.

At present, within the framework of the Vega project, the prelaunch preparation of two automatic interplanetary stations is nearing completion at the Baikonur cosmodrome; their launching is scheduled for December 15 and 21 to start a long space adyssey to Halley's comet. The two Soviet spacecraft going to Halley's comet will be followed by the launching of other spacecraft currently under construction in the West European (Giotto) and Japanese (Planet-A) projects. At «MN»'s request, Professor Vyacheslav KOVTUNENKO, head of the Vega project, talks about the project.

The Vega project is based on an ingenious idea of a consecutive flight first to Venus, and then to Halley's comet. The possibility arose due to the unique position of Venus and the comet near its perihelion, i. e., the point of the maximum approach of the comet's orbit to the Sun. This makes it possible to direct the spacecraft to Halley's comet by means of a gravitational manoeuvre in the Venus field of gravity after the spacecraft has flown past the planet.

The cost of such a project, which is not unimportant, is much lower than a separate mission to the comet, since the flight includes simultaneously the exploration of both Venus and Halley's comet.

A rendezvous with Venus will be most unusual. During the

planetary entry of the landing modules, balloon probes will be released at a set altitude. The modules themselves will land on the planet's surface. Being in a thermal equilibrium with the environment, the balloon will start drifting in the atmosphere with the wind. A pod containing research equipment will be secured to the balloon by means of a 12-metre line. To ensure reception of the research information transmitted by this equipment to the Earth, two networks of radio telescopes have been set up: a Soviet network coordinated by the Institute of Space Research of the USSR Academy of Sciences, and an international one coordinated by the French National Centre of Space Research. The latter network includes the largest, and medium-size, radio antennae in Europe, Asia, North and South America, Australia and southern Africa.

Balloon probing will make it possible to solve a number of the most important questions which cannot be solved by means of landing systems; the method will be executed for the first time in the history of cosmonautics.

Having accumulated information from their messengers to Venus and upon having transmitted it to the Earth, the stations will continue their journey to Halley's comet where there are problems to be solved.

A flight to the comet will be in many ways much more complicated than other routine flights to planets. At the moment not even the comet's orbit has been determined with a sufficient degree of accuracy. The point is that in the region of its maximum approach to the Sun, the comet is subject to considerable non-gravitational accelerations. This is associated mainly with reactive forces which arise from the powerful evaporation of ice of the cometary nucleus, as a result of which gases flow off its surface almost at a sonic

speed. Various jet flows are often observed, sometimes visually.

In order not to miss the comet and fly at a predetermined distance from its nucleus, on the sunlit side, the comet's orbit will be constantly monitored according to the data obtained from ground observations, and the spacecraft trajectory corrected accordingly.

In this respect the West European probe Giotto is in a much better position, since its rendezvous with the comet will occur two days after Vega. Therefore, its orbit will be also corrected by the data received from the Soviet spacecraft.

For Japanese scientists determining the accuracy of the comet's orbit is not so important, since they do not expect to fly past the cometary nucleus closer than 100,000 kilometres.

Despite the fact that the Vega spacecraft have been built on the basis of automatic interplanetary stations of the Venera series which had long since made a good showing, there were many things which had to be invented and designed anew.

A high speed of approach to the comet, nearly 80,000 kilometres per second, has become one of the problems. At such a speed dust medium in the cometary atmosphere is a serious danger. In order to have a chance to «survive», the spacecraft must be protected by a heavy shell which will naturally result in a decrease in mass for research equipment. We have chosen to create lightweight but double-layer protective shells. When a dust particle hits the first shell, it breaks through the latter, and evaporates. The second shell in this case remains undamaged. The probability of hitting the hole made in the first shell by another particle is extremely small. Nevertheless, the most vital areas of the station are protected with a threelayer shell.

In the long run Soviet scientists have succeeded in bringing

the payload mass in the Vegas to 120 kilogrammes. In the Giotto probe the payload is 49 kilogrammes 200 grammes, whereas in the Planet-A probe it is only 15 kilogrammes. Accordingly, the Vega craft have wider possibilities to study the comet.

We have rejected the idea of transferring research information to storage, as it is usually done, having gone over to direct transmission of measurement data to the Earth. So, even if the spacecraft at a very short distance to the cometary nucleus is damaged, a considerable part of the data will be received, the rate of data transmission to the Earth attained in the Soviet craft being two times higher than that in the case of Giotto. Incidentally, the information on the frequency of contacts with dust particles, which the Vega craft will transmit, will help West European scientists to decide whether it is worth taking risks and coming too close to the nucleus of the comet.

Joint efforts of the scientists of all the countries involved in the Vega project have resulted in the development of special research equipment which will make it possible to explore the structure of the comet's surface and the nucleus composition, the distribution of gas and dust in its atmosphere, and a lot of other things.

Research equipment also incorporates a TV system. It includes two cameras and a microprocessor. The system will produce radio spectrum black-and-white pictures and colour-synthesized images of the central region of the cometary atmosphere.

When flying past the nucleus at a distance of 10,000 kilometres, the spatial resolution of pictures will be equal to 180 metres.

The employment of the microprocessor in the TV system has provided considerable intellectual abilities to the latter, which

enables it to get adapted to rapidly changing conditions. In particular, it can forecast the comet's motion, to determine an exposure, and to select a «floating» fragment of the picture round the maximum brightness, i. e., the point of the most probable position of the nucleus. All this enables the TV system to obtain a considerable body of information and transmit it to Earth during a period of flying past the cometary nucleus, which lasts a few minutes.

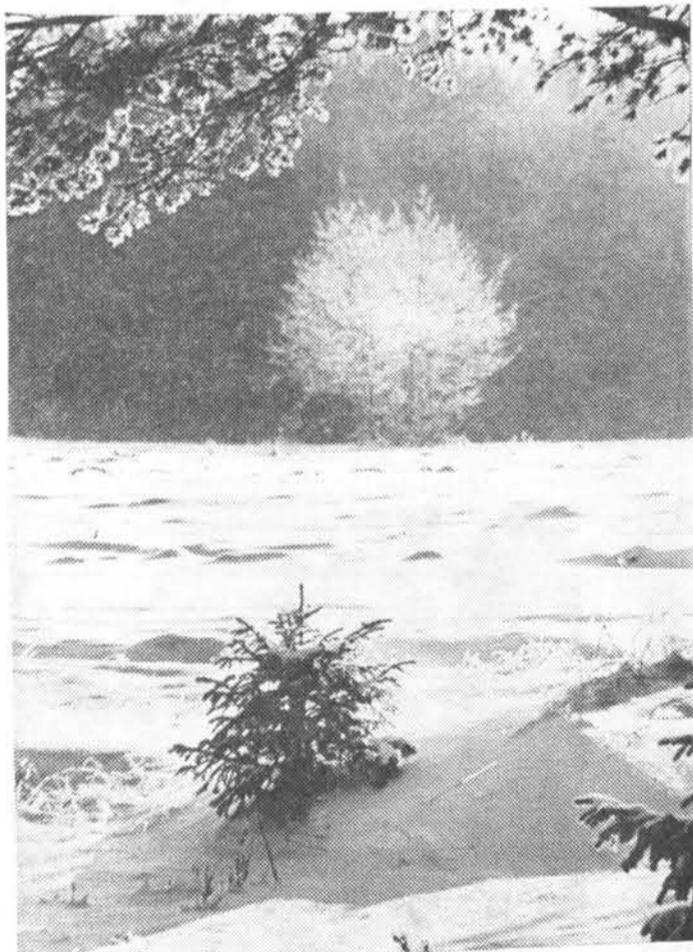
The employment of the latest materials, technologies and achievements in the field of microelectronics has made it possible to attain a record-low mass of only 31.5 kg for such an intricate system equipped with powerful optics.

The construction of a stabilized platform for focussing optical instruments to study the comet is also unprecedented in the world's practice of instrument making for space research. All the platform's electronic units, electric motors and mechanisms are not airtight and can operate in outer space. For all that the platform, with a mass of little over 80 kg, ensures the same load-carrying capacity. The platform is controlled by the TV system signals.

Apart from the equipment installed on the stabilized platform, a number of research instruments are installed directly on board the Vega stations. They are designed mainly to analyze the chemical composition of the comet and the properties of gas and plasma surrounding the comet.

The research equipment will start to accumulate information first of all two days before approaching the comet, some 14 million kilometres away from it. The session will take place at a distance of about 7 million kilometres from the nucleus. The third session will be started at the moment of rendezvous.

The talk was recorded by Irina YEGOROVA

The nature of our republic is beautiful in any season of the year. Winter paints everything in white colour of the snow.

Photo by A. BAYDAK.

‘Better to light a candle...’

«Your astronauts have flown with ours around this small planet. It is clear that we live in one global village. But it is equally clear that this global village may destroy itself», said Clinton Gardner, Executive Secretary of the recently established American socio-religious organization, US-USSR Bridges for Peace.

According to its founders, the organization's aim is to «break out of the cycle of fear and suspicion». «Both sides need to develop a new vision of each other and the future».

A delegation from US-USSR Bridges for Peace was recently in the Soviet Union. Twelve Americans, mostly teachers and priests, they went to Moscow, Yerevan, and Leningrad. Here is what the Soviet and American delegates said during the peace discussions in Moscow and Yerevan:

The Rev. Alvan V. JOHNSON, Jr.: «We will work together with all peace champions in order to prevent space becoming 'cluttered' with weapons. Secondly, we in the American peace movement must continue our quest for nuclear freeze. We must reduce tension between ourselves and our allies.»

Oleg KHARKHARDIN, First Deputy Chairman of the Soviet Peace Committee: «The freeze formula is not our invention. It was suggested by American peace campaigners. But we thoroughly approve and support it.»

The Rev. William SIEBURG: «To this day, we harbour many misconceptions about each other. We hope our visit will help reduce misunderstanding and distrust.»

Mary JENKINS, co-head of the delegation: «These two weeks have clearly shown to us the extraordinary differences that exist between our countries. Therefore, our approach to problems is very different. I think it is crucial to accept each other as we are...»

Academician Galust GALOYAN, of the Armenian Academy of Sciences, Chairman of the Ar-

menian Peace Committee: «We disagree on many issues, but our contacts should continue. Don't confuse the Soviet people's attitude to the US administration with their attitude to the American people. We remember that the Americans, like ourselves, shed blood fighting fascism. We remember President Franklin Roosevelt's farsighted policy. But how can we applaud the 300-billion-dollar military budget adopted by the present administration? How can we make light of the Grenada invasion, or the fact that 1,500 US bases in 32 countries encircle our country's perimeter?»

Lawrence MORSHALL, retired college professor: «We are greatly concerned over the economic consequences of the arms race. Our countries should have a joint 'task force' of economists who would address themselves to the economic implications of peace, and then we'd be able to view disarmament in terms of increasing trade potential between the United States and the Soviet Union.»

«It's better to light a candle than condemn darkness», said the Rev. T. Guthrie SPEERS, Jr., quoting Anna Eleanor Roosevelt. He meant the search for better understanding that has been started today by many people with a view to emerging from yesterday's prejudice.

US-USSR Bridges for Peace stands for bilateral exchange. On that organization's invitation, delegations from the Soviet Peace Committee, the Soviet Women's Committee, and the Russian Orthodox Church visited the United States.

«We will work with church, educational and civic organizations in both countries to establish ongoing cooperation among groups committed to building understanding and overcoming enemy images», reads a pamphlet issued by US-USSR Bridges for Peace.

Vladimir BRODETSKY

СУСТРЭЧА СЯБРОЎ: САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ
З ГРОДЗЕНШЧЫНЫ У ПОЛЬШЧЫІ «АБЭРАК»,
І «ЛЯВОНІХА»

У канцы восені адзін са старэйшых калектываў мастацкай самадзейнасці рэспублікі народны ансамбль песні і танца «Нёман» Гродзенскага гарадскога Дома культуры гасціў у братаў Польшкай Народнай Рэспубліцы.

У творчай біяграфіі «Нёмана» шмат выдатных старонак. Ён паказваў сваё майстэрства на ВДНГ СССР, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў, у Зорным гарадку, выступаў перад маракамі Чарнаморскага флоту, гледачамі Украіны і Малдавіі, прымаў удзел у святых песні і мастацкіх фестывалях Літвы, Латвіі, выступаў у Іспаніі і Шры-Ланцы. Лаўрэат Першага ўсесаюзнага фестываля самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, уладальнік вялікага сярэбранага медала і дыпламант ВДНГ СССР, ансамбль пастаянна выступае з канцэртамі ў абласных гарадах рэспублікі, раённых цэнтрах, на прадпрыемствах, у калгасах Гродзенскай вобласці.

З 1957 года, калі быў створаны калектыв, пачынаецца яго творчае сяброўства з самадзейнымі артыстамі Беларускай вобласці. З той пары ён пабываў у братаў краіне не адзін раз. Сёлета нёманцы паказалі ў ПНР новую праграму, у якую ўваходзілі вальс-танцавальныя кампазіцыі, пабудаваныя на фальклоры Гродзеншчыны, беларускія народныя песні і песні беларускіх кампазітараў. Праграма даволі складаная і падрыхтавана ў параўнальна кароткі тэрмін.

Пасланцоў беларускага самадзейнага мастацтва чакалі білеты на канцэртныя выступы ў адміністрацыі, адміністрацыі залаў, дзе павінны былі адбыцца выступленні ансамбля, рэдакцыі беларускай газеты «Ніва», праўленням грамадскіх арганізацый, якія мелі дачыненне да гастроляў, давалася яшчэ і выслухаць шмат скаргаў і нараканняў ад людзей, якім не хапіла білетаў.

Цёпла віталі ўдзельнікаў ансамбля гледачы Беластока, Гайнаўкі, Бельск-Падляска. Большасць твораў выконвалася амаль з прафесійным майстэрствам. Асаблівы поспех выпавіў на долю беларускай народнай «Партызанскай песні», «Абеліскаў» Д. Смольскага, «Прывітальнай» У. Алоўнікава, вянкі беларускіх ігравых песень у апрацоўцы А. Раўчынскага, «Рэкруцкай» у апрацоўцы М. Бянько, «Турэйскай кадрылі», «Рускага танца» і іншых нумароў праграмы. Праз некалькі дзён пасля заканчэння гастролі радыё ПНР дало магчымасць усяму насельніцтву краіны пачуць скарачаны запіс аднаго з канцэртаў «Нёмана» і інтэрв'ю з гледачамі, якія вельмі высока ацанілі выканаўчую дзейнасць беларускага калектыву.

Візіт у ПНР не абмяжоўваўся выступленнямі. Удзельнікі ансамбля знаёміліся з гарадамі, у якіх адбываліся канцэрты, правялі экскурсію ў Тыкоцін, дзе любаваліся плёнам рэстаўрацыі, аглядзелі багатую калекцыю краязнаўчага музея. Але, бадай, найбольшае ўражанне атрымалі госці ад сустрэч з ансамблем «Курпэ зялёнае» з Беластока, беларускім хорам з Гайнаўкі і беларускім хорам «Васілёўкі» з Бельск-Падляска. Прыемна адзначыць, што гэтыя хоры спяваюць мясцовыя беларускія народныя песні, а таксама песні сучасных беларускіх кампазітараў.

Крыху раней з візітамі аднаго Гродзеншчыну наведваў ансамбль «Курпэ зялёнае». У час выступленняў у Польскай Народнай Рэспубліцы «Нёман» паказаў гледачам польскі народны танец «Абэрак» у пастаноўцы В. Дамброўскага, балетмайстра «Курпэ зялёнае». У сваю чаргу польскія самадзейныя артысты прывезлі з сабою «Лявоніху» ў пастаноўцы Л. Ляшэнкі, балетмайстра «Нёмана». Узаемныя гастролі самадзейных калектываў—сведчанне трывалых сяброўскіх сувязей паміж нашымі краінамі. Глыбокая павага да нацыянальнай культуры кожнага народа яшчэ выразней падкрэслівае адзінства мэт, інтэрнацыяналізм краін сацыялістычнай сям'і.

I. МІХАЙЛАЎ.

АНГЛІЙСКИ ВУЧОНЫ ЗДЫМАЕ ФІЛЬМ У СССР

«ПАДАРОЖЖА ДАРЭЛА Ў РАСІЮ»

«Я рады прыезду ў Савецкі Саюз. Жаданне наведаць яго і тым больш мець магчымасць папрацаваць тут было даўняй маёй марай», — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва друку Навіны вядомы англійскі вучоны-натураліст і пісьменнік Джэральд Дарэл. У канцы кастрычніка ён прыехаў у Маскву, каб пачаць здымкі тэлевізійнага серыяла аб ахове жывёльнага свету ў СССР і, у прыватнасці, аб мерах па аднаўленню колькасці рэдкіх відаў жывёл.

Тэлефільм, рабочая назва якога «Падарожжа Дарэла ў Расію», будзе зняты дакументалістамі канадскай кампаніі «Прымедыя» пры тэхнічным садзеянні Дзяржтэлерадыё СССР і Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР. «Спадзяюся, — адзначыў Дарэл, — наша сумесная работа даць добрыя вынікі, і будучы фільм будзе з цікавасцю прыняты як замежнымі, так і савецкімі тэлегледцамі».

Расказваючы аб творчых планах у сувязі з паездкай па нашай краіне, Джэральд Дарэл падкрэсліў, што падобнай разнастайнасці прыродна-кліматчных зон не мае ніякая іншая краіна. СССР, з'яўляючыся буйнейшай у свеце дзяржавай па тэрыторыі, мае кліматычныя паясы ад халоднага арктычнага на Поўначы да субтропікаў і пустынь на поўдні, а з захаду на ўсход — ад марскога (на паўночным захадзе) да рэзка-кантынентальнага (Сібір) і мусоннага (на ўзбярэжжы Ціхага акіяна). У сувязі з вялікай разнастайнасцю ўмоў існавання як на сушы, так і ў морах і са значнай працягласцю тэрыторыі жывёльны свет вельмі разнастайны.

У нашай краіне водзяцца больш за 300 відаў млекакормячых, каля 760 відаў птушак, каля 1 400 відаў паўзуноў, больш за 30 відаў земнаводных і каля 1 400 відаў рыб. Таму, як справядліва адзначыў Дарэл, увесці ў фільм усё, што сустранецца падчас работы над ім, будзе немагчыма.

Праца над усёй праграмай будзе ажыццяўляцца на працягу года. Першая серыя фільма, здымкі якой прайшлі ў канцы восені, расказае аб Прыокска-Тэрасным запаведніку ў Падмаскоўі і Каўказскім запаведніку ў Краснадарскім краі. Затым мяркуюцца здымкі жывёл, якія насяляюць цэнтральна-еўрапейскую паласу СССР, тайгу, пустыню, тундру...

Калі работа над фільмам будзе падыходзіць да канца, Джэральд Дарэл згадзіўся прыняць удзел у адной з савецкіх тэлевізійных праграм «У свеце жывёл».

Андрэй ПАЛЯШЧУК.

РЭПАРТАЖ З МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎКІ

«ВАЙНА СТУКАЕ Ў СЭРЦА КОЖНАГА»

ПА КААРДЫНАТАХ
ПАМ'ЯЦІ І НАДЗЕІ

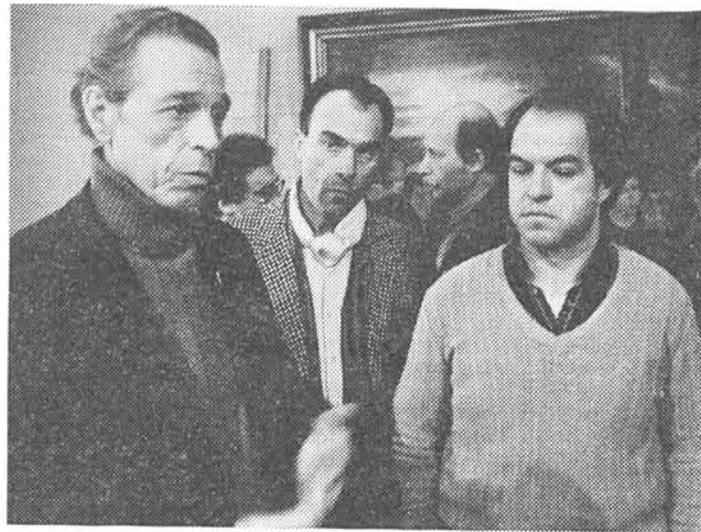
...Народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў моцна паціснуў руку афіцыйнаму прадстаўніку выставачнай камісіі прафесійнага Саюза мастакоў Заходняга Берліна Крыстафу Нісу. І яны разам рушылі па залах мінскага Палаца мастацтва, дзе адкрылася сумесная выстаўка твораў жывапісцаў, графікаў і плакатыстаў Заходняга Берліна і Беларусі.

На вернісажы, як ніколі, многа наведвальнікаў—сабраліся быццам на мітынг ці дэманстрацыю ў абарону міру сотні людзей: афіцыйныя прадстаўнікі Саюзаў мастакоў СССР і БССР, іншыя творчыя Саюзы рэспублікі, ветэраны мінулай вайны, студэнты, журналісты. Усіх хвалюе надзвычай актуальная для нашага часу тэма гэтай выстаўкі. Пасля паказу ў сталіцы Беларусі яна адправіцца ў Заходні Берлін. Знамянальна і тое, што гэта міжнародная выстаўка адбываецца ў нашай рэспубліцы, якая моцна пацярпела ў гады вайны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Я неадарма пачала рэпартаж з апісання сімвалічнай сустрэчы пісьменніка, былога франтавіка Васіля Быкава, і маладога нямецкага мастака Крыстафа Ніса, які па ўзросту можа быць яго сынам. Яны абодва мелі самае непасрэднае дачыненне да арганізацыі вернісажу. Пазнаёміліся тры гады назад у Заходнім Берліне, дзе тады экспанавалася серыя работ народнага мастака СССР М. Савіцкага «Лічы на сэрцы». В. Быкаў і мастак В. Варсоцкі, якія суправаджалі выстаўку, прапанавалі тады нямецкім калегам наладзіць вялікую сумесную экспазіцыю, дзе знайшлі б адлюстраванне праблемы, што зараз хвалююць усё чалавецтва,—праблемы вайны і міру. Прапанова была прынята. І неўзабаве да прафесійнага заходнеберлінскага Саюза мастакоў, які пачаў арганізацыю такой выстаўкі, далучыліся члены аб'яднання «Акцыя выкуплення» і «Мастакі Заходняга Берліна ў барацьбе за мір».

І вось доўгачаканае адкрыццё. Я ўважліва прыглядаюся да наведвальнікаў вернісажу, беларускіх і нямецкіх мастакоў, якія вельмі хутка знаходзяць агульную мову.

М. Савіцкі прадставіў на суд гледачоў свой новы твор—трыпціх «Агрэсія». Першая частка—фашысцкая агрэсія: фігуры эсэсаўцаў і іх ахвяр, другая—агрэсія ў В'етнаме, трэцяя—на Блізкім Усходзе. Робіцца жудасна ад чорных—як пацукі—фігур забойцаў розных мясцей, ад мноства трупай бязвінна забітых людзей. Працягваючы рукі—ці не да нас за дапамогай?—бя-

жыць, ратуючыся ад смерці, дзяўчынка-падлетак, сімвал нашай будучыні... Моцнае ўздзеянне гэтай работы на гледачоў, хаця і не ўсім аднолькава ўспрымаецца твор.

— Добра і зло,—разважае Міхаіл Савіцкі,—адвечныя тэмы мастацтва. Але зло толькі тады можа быць выкрыта, пакарана, калі яно названа—канкрэтнае, рэальнае. Ці не так?

Цяжка не згадзіцца з гэтымі словамі вядомага беларускага мастака. Гісторыя сведчыць, што ўрокі другой сусветнай вайны, ды і саму вайну некаторыя на Захадзе спрабуюць забыць, нават выкрасліць з памяці сучаснікаў. Маўляў, у свеце ўсё цяпер спакойна, добра, няма чаго дарэмна хвалявацца: еш, пі, слухай музыку, і не варта лезці ў палітыку. Але ж вайна мінулая яшчэ стучае ў сэрцы многіх памяццю забітага мужа, бацькі, дзяцей, памяццю спаленых вёсак, закатаваных землякоў, а прывід вайны будучай трывожыць

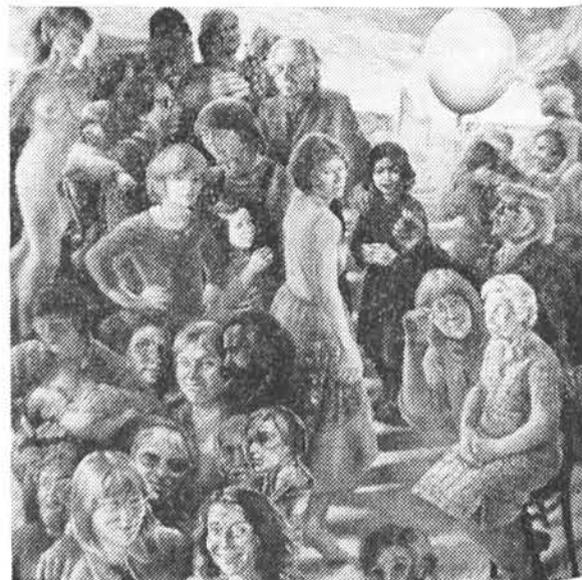
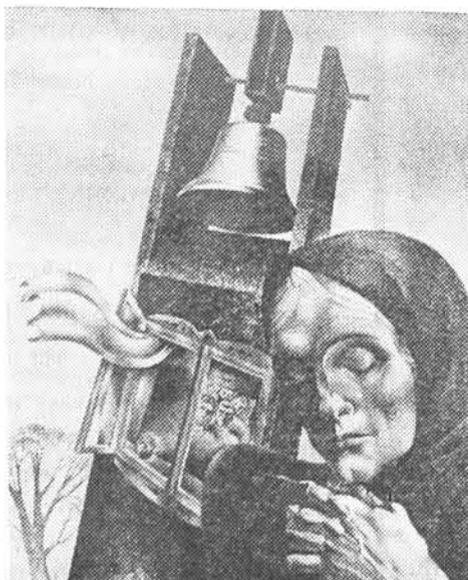
сёння чалавецтва.

...Якраз насупраць палатна М. Савіцкага ў экспазіцыі знаходзіцца трыпціх Клауса Хольфельда «Стагоддзе пакутнікаў». Аўтар прысутнічае на вернісажы. І таму я маю магчымасць задаць яму некалькі пытанняў.

— Скажыце, Клаус, якая га-лоўная тэма вашай творчасці?

— Мір. У мяне двое дарослых дзяцей, я ня мала прабыў на свеце і многае пабачыў. Добра ўсведамляю, якая небяспека навісла над будучыняй маіх дзяцей, наогул дзяцей свету. Як мастак я буду рабіць усё, каб больш людзей зразумелі, што са злом трэба змагацца. Пра гэта і мая работа.

На цэнтральнай частцы трыпціха К. Хольфельда паказаны фігуры малойчыкаў з дубінкамі, якія дабіваюць свае і так ужо бездапаможныя ахвяры. А на другім плане самазадаволенны, раўнадушны мясцовы абывацель, які проста аніякай увагі не звяртаюць на тое, што побач група злачынцаў забівае людзей. Ім нават і ў галаву не

ШТО ХВАЛЮЕ, ШТО НАТХНЯЕ ПАЭТА

НЕ ЗАБЫЦЬ, ДЗЕ ВЫТОК МЫ ЁЗЯЛІ

прыходзіць, што на месцы ахвар могуць апынуцца і яны. На палатно спраектаваны ценя чалавека.

— Гэта ценя гледача? — цікаўлюся.

— Так, менавіта так. Каб кожны, хто глядзіць на тое, што адбываецца на карціне, адчуваў і сваю далучанасць да падзей. І зрабіў свой выбар, — усхвалявана гаворыць К. Хольфельд.

Май добраахвотным гідам на выстаўцы згадзіўся быць жывапісец і графік з Заходняга Берліна Ніно Мальфаці. Дарчы, сам Ніно Мальфаці зрабіў для экспазіцыі вялікую кампазіцыю «Светлавая і ценявая прыборы». На фоне прыгожага пейзажа шмат розных рэчаў, здавалася б, не маючых адзін да аднаго дачынення: плуг, матор, сэрца, станок, крэйсер са зброяй, агонь... Як тлумачыць аўтар, праз адлюстраванне гэтых сімвалічных рэчаў ён хацеў перадаць думку пра чалавека, які стварыў іх. Аднак і нагадаць, што ён сам, стваральнік, можа быць знішчаны. Вельмі сімвалічная, шматзначная работа Ніно Мальфаці прыцягвала ўвагу гледачоў. У Ніно папыталі, ці ёсць у яго асабістыя ўспаміны пра ваенны час. Тады мастак расказаў пра свайго бацьку, антэкара, антыфашыста, які быў вымушаны пакінуць радзіму і потым разам з жонкай-румынкай змагаўся ў атрадах байцоў Супраціўлення.

Дзесяткі, сотні работ нашых гасцей — жывапіс, графіка, акварэлі, — рэалістычных, абстрактных, у стылі сюррэалізму, ствараюць зусім не навагодні настрой. Вось «Новае жыццё» Крыстафа Ніса — смерць раскінула свае кашчавыя рукі над цяжарнай жанчынай; фантазмагорыя над мёртвым горадам Мецін Талайман; бацькі трымаюць на руках мёртвага сына — аўтар Моніка Брахман; горка плача дзяўчынка на палатне графіка Бургхільд Айххайм... Столькі трыюг, прадчування небяспекі ў лістах і палатнах заходнеберлінскіх мастакоў! Але гэта і абнадзейвае. Бо, як кажуць нямецкія мастакі, іх мэта не запалохаць людзей відовішчамі кашмараў атамнай вайны, але прымусяць задумацца над тым, што адбываецца ў свеце, хто вінаваты, што глядзяць на ўсход амерыканскія ракеты, размешчаныя на нямецкай зямлі.

Некалькі гадзін запар працягвалася сустрэча і гутарка з нямецкімі мастакамі. Калі ў іх спыталі, ці не стаміліся яны, Ніно Мальфаці замахаў рукамі: — Нас цікавіць, як успрымаюць беларускія гледачы нашы работы. Хочацца як мага больш гутарыць з людзьмі, каб яны ведалі, што многія, вельмі многія немцы супраць вайны.

Ну а што можа мастацтва ў наш, такі складаны час? Гэтае пытанне я задала М. Савіцкаму і К. Хольфельду. — Яно не можа ўсё, зразумела. Але ў яго сілах данесці да свядомасці кожнага, што любая вайна — гэта злачынства супраць чалавецтва.

— Мастацтва павінна ўславіць жыццё, яго прыгажосць як кантраст фантазмагорыі смерці і вайны.

На вернісажы беларускія мастакі ўручылі нямецкім калегам сувеніры, камплекты паштовак, кнігі. У наступныя дні госці з Заходняга Берліна пабылі на экскурсіях і ў майстэрнях мастакоў. Неўзабаве яны паехалі дамоў, а выстаўка засталася. Засталіся сотні ўсхваляваных водгукў гледачоў. Прыводжу толькі адзін з іх: «Гэта выстаўка з'яўляецца вялікім укладом дзясяці мастацтва ў высакародную справу барацьбы народаў супраць усялячых войнаў і агрэсій, яркім прыкладам салідарнасці ўсіх людзей добрай волі».

Таццяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: народны мастак ССР М. САВІЦКА (злева) з калегамі з Заходняга Берліна Н. МАЛЬФАЦІ і К. НІСАМ; у залах выстаўкі; Ю. ЗАЙЦАУ. З сэрэй «Хатынь»; М. ЗІСБЕ-КІНГ. «Мае сябры — за мір». Фота У. МЯЖЭВІЧА і С. КРЫЦКАГА.

У 1984 годзе ў рэспубліканскім выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла новая кніга вершаў Яўгена ХВАЛЕЯ — зборнік «Прычасце». Чым вызначалася работа над ёй, пра што яшчэ хацелася б яму расказаць сваім чытачам? Аб гэтым гаворыцца ў артыкуле.

Мой выток — той куток: быў зводдаль сяла, дзе дрэвы і прадкі жылі калісьці, дзе бабка Котра мяне ў калысцы слудкім поясам спавіла, дзе маці мяне пад снапамі люляла. Падрас — у палі заклікалі дзядзёк, дзе ў жыцце зраселым Купалка гуляла, дорачы мне васількі, дзе частаваў мяне бацька акрайцам, бо хлеб тады быў загадкавы — зайцаў...

Гэтымі радкамі адкрываецца мой зборнік вершаў «Прычасце». Лічу іх не толькі лейтматывам кнігі, але і сваім крэда. Што можа быць даражэй за бацькоўскую зямлю, на якой ты нарадзіўся і вырас, дзе піў срэбра гаючых крыніц, удыхаў усе пахі лугавых траў і кветак, не мог насалодзіцца польным водарам лета?..

Мая радзінная зямля не-

звычайная тым, што тут, на чароўных берагах Нёмана, над якімі да сёння навісаюць званіцы шматвяковых асілкаў-дубоў, нарадзіўся народны пяняр Беларусі Якуб Колас. У сяле Мікалаеўшчына стаіць бюст паэта. Непадальк — філіял яго музея. Школа, якую я тут скончыў, носіць яго імя. І здаецца, толькі «затаіся»... Гукні: «Па-нямоны!» І як рэха — гады адгукнуцца... Пачуеш голас самога пяняра, яго крокі, адчуеш дыханне герояў яго неўміручых твораў — паэм «Новая зямля», «Сымон-музыка», трылогіі «На ростанях» і іншых. Усё гэта, безумоўна, мяне хвалявала і хвалюе. І не магло не адбіцца на майё пазіі. У душы, яе вечны кліч, гучыць коласаўскае «Мой родны кут! Як ты мне мілы! Забыць цябе не маю сілы!»

Але, калі ты творца, табе нельга замыкацца на нечым адным. Ты павінен жыць сваім часам, дыхаць сваёй эпохай, заўсёды быць на цяжкім шляху пошуку. Мой равеснік, паэт Леанід Галубовіч, сказаў, што паэзія — гэта пошук ісціны да скону.

А ісціну гэтую мы часцей за ўсё знаходзім у сабе. Спазнаць сябе, калі ты неад'емная частка народа, значыць, спазнаць народ. У кроплі адбываецца акіян...

Наш народ, беларускі на-

род, перажыў шмат чаго на сваім вяку. Але самую глыбокую, незагойную рану пакінула апошняя вайна, вайна з нямецкім фашызмам. Беларуская зямля гераічная. І нас, нашчадкаў гэтай зямлі, якія нарадзіліся пасля вайны, не бачылі яе жахаў, не можа не хваляваць тэма гераізму. Яна, відаць, перадаецца па генах, па крыві пакаленняў.

Памяці ў днях абзывацца, Заўтрашні і аджытых... Кораню подзвігу не перарвацца, Як кораню жыта.

Я зараз, напярэдадні 40-годдзя Вялікай Перамогі, працую над творам, які мае прынцыповае значэнне. Па сутнасці, узяты два факты. Адзін тычыць майго дзядзёкі, роднага брата бацькі. У мяне зараз захоўваецца «пахаронка», якая паведамляе, што ён «памёр ад ран 11 красавіка 1945 года і пахаваны ва Усходняй Прусіі». І другі факт — аб ім я даведаўся нядаўна — паведамляе наша рэспубліканская газета «Звязда». У амерыканскім штаце Нью-Джэрсі многія гады жыў нейкі Джон Аўджэй — ён жа Іван Аўдзеі, які ў перыяд фашысцкай акупацыі быў мэрам беларускага горада Стоўбцы, майго роднага горада, адкуль прызвываўся на фронт мой дзядзёка Коля. Па загаду Івана Аўдзея былі зні-

шчаны сотні жыхароў Стоўбцаў. У 1954 годзе ў якасці ўдзельніка зборшчыка здраднікаў беларускага народа ён упершыню з'явіўся ў ЗША, дзе яму было прадастаўлена амерыканскае грамадзянства. Калі ўзнікла пагроза выкрыцця злачыннага ўкрывальніцтва нацысцкага памагатага, міністэрства юстыцыі ЗША прапанавала Аўдзею пакінуць Амерыку. У лютым 1984 года Аўдзеі адмовіўся ад амерыканскага грамадзянства і выехаў у Заходнюю Германію. Факт, як кажуць, беспрэцэдэнтны, які не можа не ўсхваляваць кожнага сумленнага чалавека, а тым больш паэта. Сёння свет таксама пад пагрозай вайны. І не проста вайны, а ядзернай. Зноў і зноў пераконваешся: маўчаць нельга!

Паэзію параўноўваюць з акрайцам чэрствага хлеба на сталі і конаўкай вады. Яна натуральная і нязмушаная. Вытокі яе — з крыніц роднай зямлі.

Дзякуй светлай зямной дабрыві, Сярод якой я ўздываўся, Каб сёння промі мяне спавілі, Каб сёння з сонцам я абдымаўся, Каб не забыць, дзе выток мы ўзялі, Каб ведаць, дзе наш пачатак Зямлі. Яўген ХВАЛЕЙ.

Унікальнымі экспанатамі папоўніліся фонды Веткаўскага музея народнай творчасці. Гэта новыя вырабы неглюбскіх ткачых і іншых майстроў народных промыслаў. Але асабліва дарагі экспанат — рэдкае выданне «Апостала» — падарыла музею жыхарка вёскі Шаломы Арына Далгова. Кніга выдадзена 410 гадоў назад у Львове першадрукаром Іванам Фёдаравым. Гэта адзіны ў нашай рэспубліцы экзэмпляр [у свеце іх налічваецца не больш сямідзесяці] унікальнага выдання.

НА ЗДЫМКАХ: старшы навуковы супрацоўнік музея Галіна НЯЧАЕВА (злева) і навуковы супрацоўнік Святлана ЛЯОНЦЬЕВА разглядаюць новыя экспанаты — ручнікі, сатканыя неглюбскай майстрыхай Ульянай Мельнікавай; дырэктар Веткаўскага музея народнай творчасці Фёдар ШКЛЯРАУ з кнігай, падаранай музею А. Далгавой.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

«...А МАЙ СТО СЯБРОЎ»

У канцы 1984 года ў Віцебску прайшлі Дні культуры літоўскага горада Каўнаса. Прысвячаліся яны знамянальнай падзеі, што чакае нас вясной. — 40-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Тэма міру была галоўнай падчас усіх сустрэч.

Праграма, якую прывезлі самадзейныя калектывы братняга літоўскага народа, пакінула незабыўныя, вельмі прыемныя ўражанні. Кожнае іх выступленне стала сапраўдным святам шчырасці і ўзаемаразумення. Сёлетнія Дні культуры каўнасаў у Віцебску — не выключэнне, а хутчэй праяўленне ўжо сталай традыцыі творчых справаў мастацтва з абедзвюх рэспублік.

Напрыклад, капэла народнай музыкі Дома культуры «Энергетыка» прыехала ў Беларусь не ўпершыню. Яе кіраўнік Вітаўтас Ключынс-

кас у інтэрв'ю журналістам сказаў:

— Кожны член нашага калектыву любіць і паважае сваё народнае мастацтва, а таксама творчасць братніх народаў. Мы добра ведаем, што беларускім гледачам уласцівы тыя ж пакуцы. Аб гэтым можна меркаваць па той цеплыні і сардэчнасці, з якой нас заўсёды прымаюць тут. На кожным выступленні мы бачым: народныя песні, што складаюць аснову рэпертуару капэлы, блізкія і зразумелыя ім, хаця і гучаць на літоўскай мове.

Другі раз наведваў Віцебск каўнаскі ансамбль народнага танца «Раса». Ужо дзесяць год ён лічыцца лепшым танцавальным калектывам Літоўскай ССР. Спадбалася выступленне ансамбля і віцябчанам, тым больш, што з часу іх першай сустрэчы рэпертуар «Расы» значна абнавіўся.

Беларуская «Трапятуха», паямайстэрску выкананая каўнасцамі, не адзін раз выклікала апладысменты ў глядзельнай зале.

— Паездка ў Віцебск дала магчымасць папоўніць наш творчы арсенал, — лічыць мастацкі кіраўнік ансамбля Рымантас Вайчэкаўскас. — Нам было цікава і карысна сустрэцца з мастацкімі калектывамі віцябчан, у прыватнасці, з танцавальнымі — «Віцябчанкай» і «Лявоніхай».

Будуць доўга памятаць у горадзе і выступленні народнага хору Палаца прафсаюзаў Каўнаса. Шапт лістоты, рокат мора, прыход вясны, радасць летняй пары і нават зіхаценне бурштыну здолелі перадаць у сваіх песнях яго ўдзельнікі. У канцэртах прагучаў таксама хор І. Мельніка «Над Хатынню званы».

«Цвіценне» — так называлася персанальная фотавыстаўка заслужанага журналіс-

та Літоўскай ССР, фотамастака Рамуальдаса Ракаўскаса, якая была размешчана ў Віцебскім педагагічным інстытуце. Цыкл работ, аб'яднаных гэтай назвай, — філасофскі роздум над рэчаіснасцю, глыбокае пранікненне ва ўнутраны свет чалавека і страснае жаданне міру. Мастак заклікае сваёй творчасцю ўсвядоміць прыгажосць прыроды, чалавека. Бо чым глыбей людзі будуць адчуваць яе, тым мацнейшым павінна быць іх жаданне захаваць усё гэта на зямлі.

Зацікаўленасць у справах адзін аднаго, шчырае жаданне падзяліцца набытым цікавым вопытам, добразычлівасць вызначалі панавальную ў час Дзён культуры атмасферу. Як гаворыць народная прымаўка: «Не май сто рублёў, а май сто сяброў», калі хочаш дабіцца поспехаў.

Наталля ЧУРАК.

У МІНСКАГА ЦЫРКА — СТАЛЫ ВЕК

СЁННЯ І КОЖНЫ ВЕЧАР

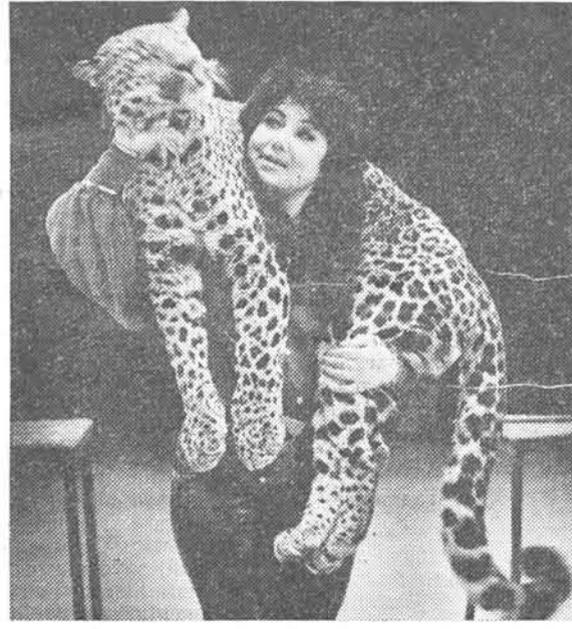
Кожны вечар — шматкаляровае свята. Гром апладысмантаў, выбухі смеху. Гэта цырк! Штодзённая напружаная праца, якая вымагае вялізных духоўных і фізічных сіл. Самаадданасць і рызыка. Гэта цырк! Яркае, жыццярэднае мастацтва, якое любяць і дзеці, і дарослыя. Гэта цырк! Вытокі яго ў народных відовішчах, кірмашовых прадстаўленнях, якія ніколі не абыходзіліся без вандроўных артыстаў — акрабатаў, жанглёраў, скамарохаў, павядыроў мядзведзяў.

Сёння, калі савецкае цыркавое мастацтва добра вядомае і папулярнае ва ўсім свеце, цяжка ўявіць, што да сярэдзіны XIX стагоддзя нават не існавала паняцця «рускі цырк». Цырк італьянцаў, японцаў, аўстрыйцаў вандравалі па Расіі. Вядомыя антрэпрэнёры аддавалі перавагу замежным артыстам. Дзеля таго каб прабіць сабе дарогу на манеж, многія з рускіх артыстаў былі вымушаны прысвойваць чужаземныя псеўданімы. Толькі на пачатку 70-х гадоў мінулага стагоддзя браты Нікіціны здолелі стварыць сваю трупку. І адкрыць першы рускі цырк. Поспех яго быў неспадзяваны.

Шмат гарадоў Расіі аб'ездзілі браты Нікіціны, у многіх заснавалі цырк.

У верасні 1884 года Пётр Нікіцін падаў прашэнне ў Мінскае губернскае праўленне аб дазvole на ўзвядзенне драўлянага будынка. І ў лістападзе таго ж года на Саборнай плошчы (цяпер гэта плошча Свабоды) адкрыўся першы стацыянарны цырк на Беларусі. Яго манеж бачыў многіх тагачасных расійскіх і замежных славуцасцей — братоў Дуравых, цырк Чынізелі, Саламонскага, Труцы, Фероні.

Майстры дарэвалюцыйнага рускага цырка не толькі папулярывалі яго, але і дамагліся высокага мастацкага ўзроўню прадстаўленняў і гэтым адстойвалі гонар цырка, за якім

усталывалася рэпутацыя «нізкага» відовішча. І ўсё ж цырк канца XIX — пачатку XX стагоддзяў не быў прызнаны мастацтвам. Калі, здаралася, яго і называлі мастацтвам, то з аговоркамі: балаганнае, «для нянек». Напэўна, гэта было не без падстаў. Вельмі часта ў цырку верхаводзіў невук-дырэктар, галоўная мэта якога — не грэбуючы ніякімі сродкамі, вытраціць з публікі як мага больш грошай.

Падпісаны Леніным у 1919 годзе дэкрэт «Аб нацыяналізацыі тэатральна-відовішчных прадстаўленняў» азначаў пачатак новага жыцця цыркавага мастацтва.

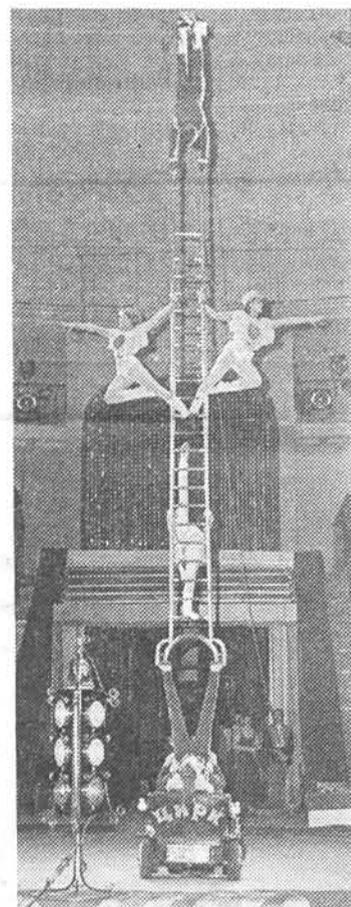
У першыя гады Савецкай улады ў мінскім цырку гаспадарылі прыватныя прадпрыемствы і дзялікі, але ў хуткім часе манеж перайшоў ва ўласнасць дзяржавы. І на месцы будынка цырка, які з 1918 года знаходзіўся ў парку «Прафінтэрн» (цяпер парк імя М. Горкага), у 1931 годзе паўстаў больш су-

часны цырк-шапіто. З вялікім поспехам на яго арэне выступалі карыфеі савецкага пакалення артыстаў: дрэсіроўшчыкі Гладзільшчыкаў і Эдэр, клоун-трыбун Лазарэнка, клоуны-дрэсіроўшчыкі браты Дуравы.

...У той год, як заўсёды, кожны вечар яркія промні пражэктараў асвятлялі арэну, грывелі смех і апладысменты пад купалам. Але адзінаццаты сезон быў перапынены. Будынак цырка знішчыла на другі дзень вайны фашысцкая авіяцыя. Толькі ў 1947 годзе яго аднавілі на ранейшым месцы ў парку. І зноў на яго арэне — савецкія і зарубежныя майстры.

Ішоў час. Мяняліся імёны на афішах. Маленькі шапіто рабіўся цесным. У пачатку 1959 года Мінскі цырк справіў наваселле ў чужоўным будынку на Ленінскім праспекце. Новы сезон адкрыла праграма, прысвечаная 40-годдзю ўтварэння БССР. Складзеная па матывах беларускага фальклору, яна дэманстравала яркае, самабытнае нацыянальнае мастацтва. У ёй упершыню на арэне быў увасоблены вобраз славутага Несцеркі. У гісторыю айчыннага цырка ўвайшла таксама праграма «Партызанская балада», пастаўленая паводле сцэнарыя Артура Вольскага і Пятра Макаля на музыку Яўгена Глебава.

Каля дваццаці разнастайных праграм для дарослых і дзяцей, восем атракцыёнаў, звыш сямідзесяці нумароў выпусціў за апошнія дваццаць гадоў наш цырк. Падрыхтавана больш як дзвесце артыстаў усіх жанраў. Беларускі манеж прымаў цырк Венгры і Балгарыі, ГДР і Польшчы, Румыніі і Францыі. Сваё майстэрства дэманстравалі тут вядучыя савецкія артысты амаль усіх жанраў цыркавага мастацтва: дрэсіроўшчыцы Ірына Бугрымава і Маргарыта Назарава, ілюзіяніст Эміль Кіо, «сонечны клоун» Алег Папоў і іншыя.

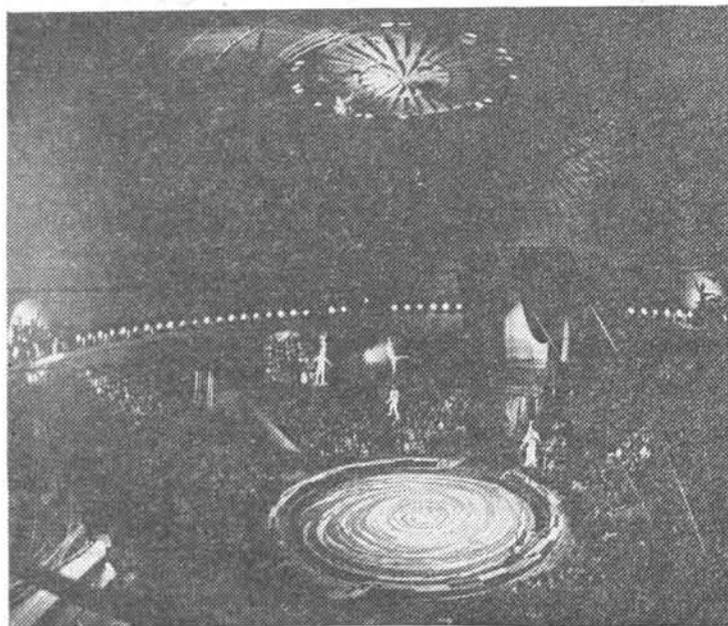

Вельмі змяніўся беларускі цырк за 100 год. І не толькі знешне. Сёння яго аптымістычнае, жыццесцвярджальнае мастацтва не толькі забаўляе, весяліць, але і выхоўвае.

Алена АНАНІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: музей цыркавага плаката; дрэсіроўшчыца **Марыца ЗАПАШНАЯ**; эквілібрысты на левіцы; у Мінскім дзяржаўным цырку падрыхтавана праграма «Праметэй», удастоеная Дзяржаўнай прэміі СССР.

Фота А. ЛАБАДЫ.

Гумар

Размаўляюць дзве суседкі.

— Мой муж звычайна закурвае толькі пасля добрага абеду.

— Зразумела: адна цыгарэта ў год найрад ці можа пашкодзіць здароўю.

— Я добра разбіраюся ў аўтамабілях, — хваліцца сусед суседу.

— Яшчэ б! — адказвае

той. — Я часта назіраю, як жонка праганяе цябе спаць у гараж.

● **Малітва гімназіста:**
— Міласцівы божа! Зрабі так, каб Лондан стаў сталіцай Даніі, як я напісаў учора ў кантрольнай на геаграфіі...

● **— Чаму вы пастаянна пстрыкаеце пальцамі?**

— Каб адагнаць крадзілаў.

— Але ж у радыусе дзвюх тысяч кіламетраў няма ніякіх крадзілаў!

● **— Ну вось, цяпер і вы пераканаліся, які гэта цудоўны і эфектыўны сродак!**

● **— Дарагая, — мармыча муж скрозь сон, — уключы тэлевізар, падрыхтуй па-**

цель і прынясі мне чаю.

— Не магу, мой пунсік, — адказвае жонка. — Мы ў кіна-тэатры.

● **Вядомы спартсмен захварэў на грып. Ён пытае ўрача:**

— Якая ў мяне тэмпература?
— Сорак градусаў.
— А сусветны рэкорд?

Юрась СВІРКА

НЕРУШНЫ СНЕГ

А снег — такі іскрысты, малады —
Ляціць, ляціць. Няма канца і краю.
Ён пабяліў і дахі, і сады,
Ён кожную сцяжынку засыпае.

Яго яшчэ не крэслілі сляды.
Ён — некрануты.
Ён — у стэні сіняй.
І новы год таксама малады,
Не сівізна на скронях — лёгкі іней.

Снег сеецца. Як ціха навакол!
Гушкаюцца бялючкія пушынкі.

Я чую, як трымціць настылы дол,
Сняжынка дакранаецца сняжынкі.

Ні парушынкі.
Беллю-белізной
Зямля як па-святочнаму заслана.

Ёй — у Сусвеце кропельцы жывой —
І вечнасць, і спакой наканаваны.

Мінулае у сэрцы варушу.
Трывога за жыццё няўмольна тэцца...

На дрэвы, на зямлю і на душу
Так чыста і так светла снег кладзецца.

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ

І вось пачырванела асака
Ад першага марозу.
[Маладзіца
Адно ўмее гэтак чырванець,
Калі пачуе жарт неадмысловы].

Мароз — не жартаўнік.
Ён усур'ёз
Бярэцца за мужыцкую работу:

Зямлю, траву і рэкі пакараць,
Масты наводзіць моцы дасканалай.

Усё падрыхтавана для зімы.
— Прыходзь, пануй,
Твой час не за гарамі.
Па белым і бясколерным дні,
І нават ночы ўжо засумавалі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80; 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 2086